

Enes Ulusoy

10-03-2022

3 minuten

De gebedstijden in de periode van de grijze nachten

Inleiding

De gebedstijden zijn gebaseerd op de zon. Vanaf de verschijning van de ochtendschemering tot de zonsopgang kan het ochtendgebed (*al-fajr*) verricht worden. Als de zon haar toppunt bereikt en begint te dalen, gaat het middaggebed (*al-zuhr*) in. Volgens een opinie gaat deze door totdat je schaduw even groot wordt als jij. Volgens een andere mening, namelijk die van Imam Abu Hanifa, totdat je schaduw twee keer zo groot is als jij. Op het moment dat de tijd van het middaggebed is verstreken, gaat het namiddaggebed (*al-`asr*) in. Deze gaat door tot de zonsondergang. Met de zonsondergang gaat het avondgebed (*al-maghreb*) in. De duur van dit gebed is zeer kort en daarom dient het zo snel mogelijk gebeden te worden. Het nachtgebed (*al-`ishā`*) gaat volgens een opinie in als de rode schemering verdwijnt. Volgens een andere mening, namelijk die van Imam Abu Hanifa, gaat het nachtgebed (*al-`ishā`*) pas in als de witte schemering is verdwenen. Het probleem is dat het in Nederland, zoals in sommige andere streken, jaarlijks een bepaalde periode, beginnend in mei en eindigend in juli, de hele nacht door blijft schemeren. Dit houdt in dat de zon niet ver genoeg wegzakt van de horizon waardoor het niet volledig donker wordt. De schemering verdwijnt niet en hierdoor gaat de gebedstijd van bijvoorbeeld het nachtgebed (*al-`ishā`*) niet in. Dit probleem is echter geen nieuw fenomeen waar alleen de Europese moslims mee te maken hebben gekregen. Het was iets waar de moslims al eerder ermee te maken kregen toen de Tataren en hun buurstammen een millennium terug zich bekeerden tot de islam. De islamitische staat expandeerde in het oosten tot China waar gebieden waren waar de grijze nachten zich voordeden. Hetzelfde geldt voor sommige streken in het westen, zoals Bulgarije, waar de islam vroegtijdig heerste. Als gevolg van deze verspreiding van de islam ontstonden er wetenschappelijke debatten onder de geleerden omtrent de gebedstijden in de grijze nachten. Desalniettemin hebben de moslims altijd hun gebeden verricht en hun vasten uitgevoerd. Het is daarom niet toegestaan om zich vrijstelling te geven voor bijvoorbeeld het nachtgebed, omdat de avondschemering niet verdwijnt waardoor de tijd ervan niet ingaat.

De bedoeling in dit soort gevallen is dat men inschatting of vergelijking maakt. Deze methode wordt *al-taqdīr* genoemd in de juridische literatuur. Dit houdt in dat men kijkt naar het laatste moment dat de gebedstijd inging en deze tijden hanteert. Stel je voor dat het nachtgebed in mei voor het laatst om 23:30 uur inging. Dan dien je deze gebedstijd te hanteren voor het nachtgebed gedurende de gehele periode van de grijze nachten. Een andere manier is, kijken naar de dichtstbijzijnde streek waar deze gebedstijden (nog) wel ingaan en die tijden hanteren.¹ Er is ook een opinie dat er in de grijze nachten gekeken kan worden naar de gebedstijden van steden die bij de evenaar liggen, zoals Mekka, waarbij het verschil tussen het avondgebed en het nachtgebed wordt gehanteerd. Deze methoden zijn gebaseerd op de intellectuele inspanningen (*al-ijtihād*) van de supergeleerden die zij uit de hadith over *al-dajjāl* (antichrist) hebben geveld waarin de profeet ﷺ aangeeft dat er vier soorten dagen zullen zijn voor *al-dajjāl*: de eerste dag duurt als een jaar, de tweede dag als een maand, de derde dag als een week en de vierde dag zoals een gewone dag. Hierop vroegen de metgezellen hoe ze het gebed moeten verrichten in zo een tijd. De geliefde profeet ﷺ leerde hen om de gebedstijden in te schatten.²

In 1980 had *Muslim World League* een meeting georganiseerd in Brussel. De opkomst was op internationaal niveau. Vele geleerden en officiële delegaties uit diverse moslimlanden hadden deelgenomen aan deze bijeenkomst.³ Na een lange discussie is de beslissing genomen dat de moslims die in de gebieden leven waar de grijze nachten voorkomen in gecompliceerde situaties terecht kunnen komen, omdat de avondschemering heel laat verdwijnt en vervolgens helemaal niet verdwijnt. In sommige gevallen verdwijnt de avondschemering de hele nacht niet waardoor de tijden van het nachtgebed en het ochtendgebed door elkaar gaan. Dit allemaal zorgt voor problemen bij het gedegen verrichten van de rituelen en aanbiddingen. Bovendien zorgt het voor mentale en fysieke stoornissen, omdat het ritme van het dagelijkse leven negatief wordt beïnvloed waarbij de moslims grote last ondervinden. De islamitische wetgeving staat niet voor bemoeilijking, maar staat juist voor vergemakkelijking. Daarom is

¹ Zie voor meer diepgang: *al-mawsū'a al-fiqhiyya al-kuwaytiyya*, vol. 7 p. 189; *radd al-muhtār 'alā al-durr al-mukhtār* van Imam Ibn 'Abidin, *nāzūra al-ḥaqq fī farḍiyya al-'ishā' wa in lam yaghab al-shafaq* van Imam Shihabuddin al-Marjani.

² Dit is overgeleverd door onder meer Imam al-Bukhari in zijn authentieke compilatie.

³ De prominente rechtsgeleerde van deze tijd Halil Gönenç heeft ook deelgenomen aan deze bijeenkomst.

ook de combinatie (*al-jam*) tussen gebeden legitiem gemaakt in de islamitische wetgeving, zodat zieken en reizigers geen last ondervinden.⁴ Deze wetgeving is ter verlichting en ter vergemakkelijking gekomen. Daarom is er in de bijeenkomst besloten dat de moslims het nachtgebed (*al-‘ishā*) vlak na het avondgebed (*al-maghreb*) kunnen verrichten wanneer de gebedstijd van het nachtgebed (*al-‘ishā*) niet ingaat, omdat het volgens sommige juristen legitiem is om niet alleen tijdens de bedevaart of op reis *al-jam* te doen, maar ook in andere gevallen zoals angst en storm. Hierbij kan er ook een vast tijdstip afgesproken met de gemeenschap voor het nachtgebed, zodat ze gezamenlijk kunnen bidden. Er is ook in *al-muṣannaḥ* van al-San’ani overgeleverd gekomen dat de gezegende metgezel en de vierde kalief ‘Omar ibn al-Khattab zei: “Haast je in het verrichten van het nachtgebed, voordat de zieken slapen en de werknemers lui worden.” Toen de grote jurist Imam Zahiruddin al-Marghinani in Buchara kwam, zag hij dat sommige luie mensen het nachtgebed (*al-‘ishā*) verrichtten voordat de avondschemering verdween (omdat het nachtgebed zeer laat inging). Hij wilde ze hiervan weerhouden, maar toen ontmoette hij de grote jurist Imam Shams al-A’imma al-Sarakhsi en overlegde met hem hierover. Hierop zei Imam al-Sarakhsi tegen hem: “Weerhoud ze niet! Als je dat doet, zullen ze helemaal niet meer bidden, want ze bidden nu ten minste op tijd volgens sommige geleerden.” De voornoemde bewijzen wijzen ons erop dat we in dit vraagstuk naar vergemakkelijking kunnen zoeken.

Kortom, als de gebedstijd van *al-‘ishā* of *al-fajr* niet ingaat, dan is één van de volgende opties van toepassing:

1. Kijken naar de dichtstbijzijnde stad waar de gebedstijd wel ingaat en deze hanteren.
2. Kijken naar de laatste gebedstijd die wel inging in dezelfde stad en deze hanteren.
3. Kijken naar het verschil tussen de gebedstijden van steden die op de evenaar liggen.
4. Het hanteren van *al-jam* waarbij *al-‘ishā* direct na *al-maghreb* wordt gebeden, want er zijn ook juristen die *al-jam* toestaan buiten bedevaart en reis.

[Dit artikel is gebaseerd op het juridisch werk *buhūth wa ‘ārā’ fiqhiyya* van de prominente jurist Shaykh Halil Gönenç].

⁴ Het combineren tussen twee gebeden is in de hanafie wetschool alleen toegestaan tijdens de bedevaart.